FRA FAGNØRDER TIL TIME-MANAGERE?

Farvel til evighedsstuderende. Den virkelighed, nye studerende møder på universitetet, skaber i stigende grad time-managere med snævert fokus på at komme fra A til B. Det går ud over den faglige fordybelse og risikerer at spænde ben for det, **der ellers skulle have været Danmarks klogeste generation**.

Af Peder Holm-Pedersen

Når i omegnen af 30.000 nye studerende ved årets studiestart fylder auditorierne på landets universiteter er de ikke bare nye studerende i den forstand, at de netop er startet på universitetet. Mange af dem vil også komme til at inkarnere en ny type universitetsstuderende.

Det fortæller antropolog Gritt B. Nielsen fra Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU) på Aarhus Universitet, som har undersøgt, hvad de seneste års reformer af de danske universitetsuddannelser betyder for måden, man er universitetsstuderende på i Danmark.

Argumentet for de mange reformer er som så ofte hentet i ideen om globaliseringen, fortæller hun. Universitetet er nemlig for længst blevet udråbt til en af de vigtigste institutioner, når det kommer til at holde Danmark oven vande i den bølge af globalisering, der skyller ind over alle lande og forener verden i en global konkurrence på viden. Og universiteterne skal ikke blot levere forskning til fakturering. De skal også sikre, at den danske arbejdsstyrke bliver klædt på til fremtidens arbejdsmarked. Globalisering er også uddannelseskapløb.

Men ifølge Gritt B. Nielsen kan de danske bestræbelser på at trimme universiteterne til denne uddannelseskamp ende med at undergrave sig selv:

»De mange reformer og justeringer har skabt en universitetsvirkelighed, der på mange måder snarere modarbejder end fremmer udviklingen af nogle af de kvaliteter hos de studerende, som vi normalt peger på som fremtidens løsning, nemlig at de bliver selvstændige, innovative og risikovillige, at de lærer at lære og forholde sig kritisk i skiftende kontekster.«

Snævert dansk fokus

Employability er ellers det nye store ord, når vi taler uddannelse. Især universitetsuddannelser. Og det handler netop om, at universiteterne skal blive bedre til at rette deres uddannelser imod fremtidens arbejdsmarkeds behov og på den måde øge de færdiguddannede akademikeres beskæftigelsesgrad. Det er da heller ikke svært at finde friske eksempler på begrebets centrale placering i universiteternes udvikling, fortæller Gritt B. Nielsen.

Hun peger blandt andet på, hvordan employability er blevet en del af akkrediteringssystemets kriterier, når der skal godkendes nye universitetsuddannelser, hvor det ikke længere er nok, at udbyderne af uddannelsen kan do- ›

kumentere, at den faglige kvalitet er i orden. Det skal også dokumenteres, at uddannelsen er relevant for arbejdsmarkedet.
Og i universiteternes nye udviklingskontrakter, der formulerer universiteternes udviklingsmål for de kommende år, er et af målene, at beskæftigelsesgraden for deres kandidatuddannelser skal øges, ligesom der er forslag fremme om at give de uddannelser, der har høj beskæftigelsesgrad, en økonomisk bonus.

»Det store fokus på de studerendes employability ser vi over hele Europa. Det er en del af Bolognaprocessen. Men som min kollega Laura Louise Sarauw har vist, arbejder vi i Danmark, til forskel fra flere andre lande, med et meget specifikt begreb om employability, hvor vi fokuserer mere snævert på kompetencer og redskaber, der kan oversættes direkte til arbejdsmarkedet,« siger Gritt B. Nielsen.

Det går blandt andet ud over aspekter som demokratisk dannelse og selvstændig problemløsning, som den internationale Bologna-proces ellers også udpeger som en del af svaret på globaliseringen, forklarer Gritt B. Nielsen.

»De danske universiteter er blevet mere professionsagtige i deres tilgang. Det handler om at uddanne til en bestemt type job i stedet for at uddanne studerende, der kan begå sig selvstændigt på et omskifteligt arbejdsmarked.«

Den tankegang smitter af på mange studerende.

»For dem handler det om at lære noget konkret, nogle redskaber, de senere kan bruge og derfor bliver mange studerende også frustrerede, når de ikke umiddelbart kan se, hvad det, de lærer på universitet, helt specifikt skal bruges til,« siger hun.

Brikker i et puslespil

På den måde sætter udviklingen sig konkrete spor i den måde, de studerende forholder sig til læring på, forklarer Gritt B. Nielsen.
Hun skelner mellem det, man i forskningens verden kalder 'inquisitive' og 'acquisitive' læring, hvor inquisitiv læring betegner den nysgerrige og undersøgende læring, der er drevet af en interesse i viden for videns egen skyld. 'Acquisitive' læring derimod er drevet af en mere instrumentel tilgang til viden. En forbrugslogik.

»Den acquisitive læring handler groft sagt om blot at bestå sine eksamener og få sit eksamensbevis som man så kan handle med på jobmarkedet. Men hvis man udelukkende fokuserer på eksamensbeviset og på hvad uddannelsen og de enkelte brikker af viden kan bruges til i snæver forstand, ryger tilskyndelsen til selvstændigt og kritisk at forholde sig til den viden, man præsenteres for, « siger Gritt B. Nielsen.

»Vi er gået længere end mange andre lande i vores bestræbelser på at toptune universiteterne og klare os i den globale konkurrence. Men noget tyder altså på, at vi kommer til at **undermine nogle af de kvaliteter, vi egentlig søger at fremme**.«

Antropolog og adjunkt
Gritt B. Nielsen

Det danske ord for 'acquisitive' - det heller ikke særligt mundrette 'akkvisitiv' har i den sammenhæng en meget sigende bibetydning, fortæller hun. Det betyder nemlig en person, der er dygtig til at skaffe nye ordrer eller kunder.

»Det svarer til den studerende, der primært betragter sin uddannelse, som noget, der skal sælge ham eller hende på markedet. Det er uddannelse som den enkeltes investering i egen fremtid,« siger Gritt B. Nielsen.

Den tendens står i modsætning til en mere klassisk forestilling om den studerende, der betragter sit studie som et mål i sig selv, og for hvem dannelse, faglig fordybelse og det faglige fællesskab er det centrale.

Gritt B. Nielsen understreger, at ændringerne i de studerendes syn på uddannelse, ikke er kommet ud af det blå.

»Det er en logik, der ligger i hele måden universitetsuddannelser tematiseres på i dag med fokus på employability, vækst og konkurrence. Det skaber helt naturligt nogle andre forventninger hos de studerende om, hvad en universitetsuddannelse anno 2012 er.«

Og skulle de nye studerende alligevel gå ind til studierne med en mere klassisk forestilling om, at de med universitetsstudiet skal fordybe sig fagligt og blive en del af et fagligt fællesskabs nysgerrige søgen efter ny viden - hvad rigtig mange studerende ifølge Gritt B. Nielsen gør, så møder mange af dem en universitetsvirkelighed, som gør det svært at realisere denne forestilling.

»Der er blevet skabt nogle strukturelle forhold på mange uddannelser, som opmuntrer og nogle gange næsten tvinger de studerende, til at være og lære på en særlig instrumentel måde,« siger hun.

Fra selvstændighed til timemanagement

Et af de forhold, der har ændret sig på studierne og som sætter nye rammer for det at være studerende, er tiden, forklarer Gritt B. Nielsen.

»Går vi bare tilbage til 80´erne var der på mange uddannelser kun to eller tre eksamener i alt. Og du gik først op til dem, når du var klar. Selvstændig faglig fordybelse var kodeordet, og den tog nu en gang, den tid, som den slags tager og skulle ikke forstyrres af faste tidsfrister.«

Men faglig fordybelse kunne også blive til faglig fortabelse, og studierne trække ud – for nogle i det uendelige. Med stadigt flere studerende på de danske universiteter blev de lange studietider et samfundsøkonomisk problem. Der måtte gøres noget, og Gritt B. Nielsen forklarer, hvordan uddannelserne over de seneste årtier er blevet brudt op i stadigt mindre dele med semestre, moduler, faste tidsfrister, kontrakter og flere små eksamener og opgaver, så de studerende hele tiden holdes til ilden og løbende skal performe og vise deres værd.

»Tiden bliver så at sige skåret over i mindre og mindre dele og hver lille del bliver fyldt ud med på forhånd definerede kompetencemål med helt specifikke krav om, hvad den enkelte studerende skal lære og kunne til eksamen. Findelingen af tiden er en måde at styre folk på, så de kommer hurtigere igennem systemet,« siger Gritt B. Nielsen.

Hun taler om en ny performanceorienteret hastighedslogik, som nok bringer de studerende hurtigere igennem, men som også sætter det klassiske uddannelsesideal under pres.

»Strukturen lægger ikke just op til, at den studerende nysgerrigt dykker ned i stoffet og selvstændigt og kritisk går på opdagelse og ser, hvilken ny viden, det kan føre med sig. Det er der simpelthen ikke tid til. Den studerendes nysgerrighed og horisont indsnævres til det næste valg og den næste eksamen, der hele tiden er lige om hjørnet,« siger Gritt B. Nielsen og refererer én af de studerende, hun har interviewet i sine undersøgelser. Hun siger om sit studie: »Det er så komprimeret, at vi bliver nødt til at vide, hvad vi skal vide, og vide hvad vi ikke skal vide.«

Gritt B. Nielsen vil ikke tilbage til tidligere tiders løse rammer og ensomme evighedsstuderende, men hun gør opmærksom på, at de nye strukturer har en pris.

»Den selvstændighed, der ligger i, at man som studerende skaber sin egen vej gennem et problemfelt og ikke på forhånd ved, hvor man

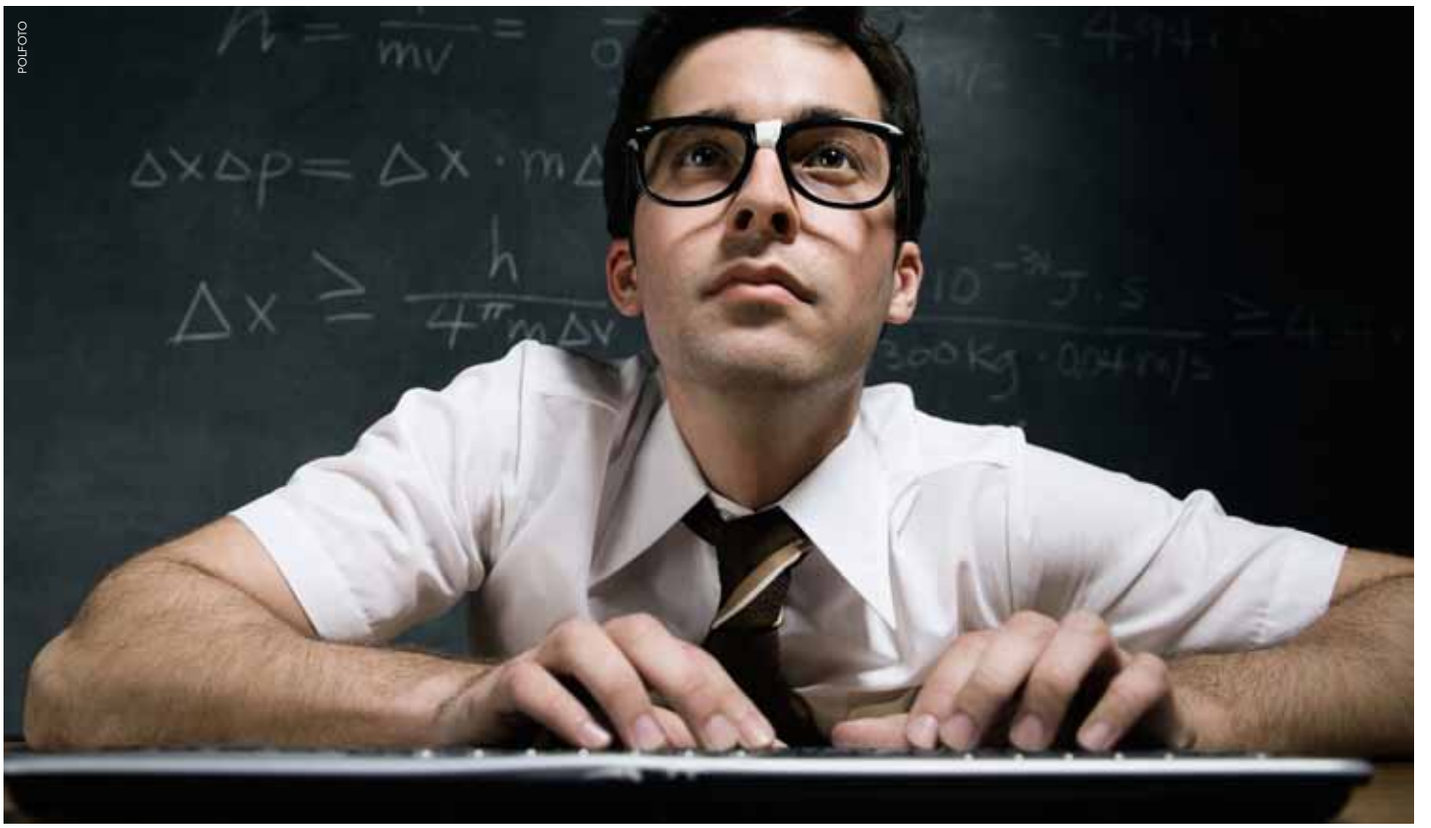
POLFOTO

ender, og hvad man præcist skal bruge sin viden til, den selvstændighed og kreativitet er under pres i dag,« siger hun.

Det kommer for de studerende nemt til at handle om at tilegne sig et på forhånd veldefineret korpus af viden i en fart. At komme fra A til B hurtigst muligt.

»En af de vigtigste ting, som de studerende lærer i dag er da også time-management. At tilrettelægge deres tid og prioritere stoffet, så de kommer igennem det, de skal kunne til eksamen og ikke 'spilder' deres tid på tilsyneladende unødvendige afstikkere,« siger Gritt B. Nielsen.

Voice er blevet til choice

Et andet forhold, der ifølge Gritt B. Nielsen har ændret sig markant, er de studerendes akademiske frihed.

»Vi taler kun om forskningsfrihed. De studerendes akademiske frihed er totalt fraværende i de aktuelle diskussioner om universiteterne,« siger hun.

Historisk har den akademiske frihed været de studerendes rettighed og pligt til at udfordre og selvstændigt tage stilling til den lærdom, de blev præsenteret for på universitetet. Hos det moderne universitets fader, den tyske filosof Wilhelm von Humboldt, hed det *Lernfreiheit.* Senere kom den akademiske frihed blandt andet til udtryk i studenterbevægelsens opgør med professorvældet, der resulterede i, at de studerende fik plads i råd og nævn og på den måde fik indflydelse på deres fag.

»Ideen i den akademiske frihed er, at man som studerende indgår i et slags forskningsfællesskab med ret og pligt til at blive hørt i de faglige diskussioner. Det er frihed som aktivt ejerskab til sin uddannelse og sit fag, men den form for frihed forfægtes ikke for alvor af nogen idag. Heller ikke af de fleste studerende selv,« siger Gritt B. Nielsen.

»De ser ikke det fag-politiske engagement som en naturlig del af det at være studerende. For mange er det en ekstra byrde, de hverken har tid eller lyst til at bære.«

I stedet for ejerskab og medbestemmelse har de studerende fået mere frit valg. Frit valg til at sammensætte deres uddannelse, vælge kurser til og fra og give deres mening til kende igennem de mange evalueringer af de enkelte kurser, fortæller Gritt B. Nielsen.

»Sat på spidsen er de studerendes *voice* blevet til *choice*. I stedet for at engagere sig i de faglige diskussioner og påvirke deres studium ad den vej, giver mange blot deres mening tilkende ved at vælge noget andet. De stemmer med fødderne,« forklarer hun.

Det øgede fokus på frit valg kan ifølge Gritt B. Nielsen være med til at forstærke tendensen til, at de studerende ser sig selv som forbrugere, og uddannelse og læring, som en vare de skal erhverve sig.

Hun mener ikke, at den akademiske frihed kan reduceres til valgfrihed.

»Spørgsmålet er, om det ikke er tid at få markeret at akademisk frihed traditionelt rummer nogle værdier omkring demokratisk dannelse og selvstændighed, som vi godt kunne have glæde af at opdyrke igen, som et vigtigt supplement til det lidt for snævre begreb om uddannelsernes 'employability',« siger Gritt B. Nielsen, som mener, der generelt har været tale om en slags overkompensation i den danske reformiver.

»Det er jo ikke sådan, at der er en stor skummel masterplan bag den her udvikling. Det er en masse små ad hoc tiltag, der hen ad vejen har resulteret i, at vi på visse punkter er gået længere end mange andre lande i vores bestræbelser på at toptune universiteterne og klare os i den globale konkurrence. Men noget tyder altså på, at vi kommer til at underminere nogle af de kvaliteter, vi egentlig søger at fremme.« ■

GRITT B. NIELSEN

Gritt B. Nielsen er antropolog og adjunkt på Institut for Uddannelse og Pædagogik. Hendes forskning centrerer sig blandt andet om antropologiske studier af policy processer, internationalisering og kommercialisering af videregående uddannelse, og studerendes deltagelse og medbestemmelse.